

• HA megfelelő szakmai tapasztalat megszerzésére lehetőség biztosított (l. 7. táblázat)

6. Táblázat

A szakmai autonómia, tiszta kompetencia-határok feltételei

1. Terápiás kapcsolatot gátló szerepek/tevékenységek ki vannak iktatva
2. Saját használatú terápiás helyiség biztosított
3. Szakmai eszközök rendelkezésre állnak
4. Szervezeti elhelyezkedésben a pszichológus közvetlenül az igazgató alá tartozik

7. Táblázat

Megfelelő szakmai tapasztalat megszerzéséhez szükséges feltételek

1. Szakképzettség (önismeret is!)
2. Szupervízióra van lehetőség ill. támogatott
3. Továbbképzésekre van lehetőség ill. támogatott
4. Külső kapcsolatok más (terápiás) intézményekkel

Dr. Hantos Ágnes

ÉN-TÉR-KÉP

■ AVAGY – A MŰVÉSZETEK NYELVÉN A GYERMEKVÉDELEMBEN

A 2006. április 20–május 4-e közt rendezett Gyermekvédelmi Napok keretében a szakembereknek szóló programok mellett bemutatkoztak a gyermekalkotók és alkotóműhelyek is a Jövő Házában.

A programsorozat nem előzmény nélküli. A Fővárosi TEGyESz kezdeményezésére szerveződött 2004-ben a Művészette-

rápia a gyermekvédelemben című *Gyermekvédelmi Szakmai Nap*, ami 2005-re egy –, majd végül az idei évre, két hetes rendezvénysorozattá bővült.

A Gyermekvédelmi Napokat a Fővárosi TEGYESZ és a Pest Megyei TEGYESZI együttműködésben szervezte és bonyolította, a Fővárosi és a Pest Megyei Önkormányzatok, valamint a ICSSZEM anyagi támogatásával.

E szakmai találkozók jelentőségét, egyben sikerét is növelte, hogy az elméleti közelítés mellett, az érintettek, azaz a gondoskodásban élő gyermekek és az intézmények is **jelen voltak, különösen alkotásaik által.**

Ugyanakkor a képi nyelv alkalmazásával megvalósult az alkotók és befogadók közvetlen, széles körű kapcsolata. Ez **felhívta a figyelmet a gyermekvédelemben élők alkotásai iránti nem várt közérdeklődésre, és ebben rejlő lehetőségekre is.** Az alkotások és az általuk feltárolt világ adott módot, hogy a gondoskodásban élő gyermekek „emberi arca” megmutatkozzon az ide látogatók számára a ráció mellett az érzelmekre is közvetlenül ható nyelven: megteremtődött a közlés, a megismerés, az azonosulás, az együttér-

zés lehetősége, a művészeti nevelés eszközeire, eredményeire építve.

Megélnékül az alkotó-műhelyek iránti igény: egyre sokasodtak, újraszerveződtek. Megmutatkozott erőteljes együttműködési szándékuk az átalakuló gyermekvédelemben.

Először a Józsefvárosi Galériát nőtte ki a **vizuális műhelyek** kiállítása, a következő évben a Millenáris Oldalhajója bizonyult szükségesnek a kiállítók létszámának növekedése és az egyes műhelyek gazdag anyaga miatt. A 2006-os évben, ugyan ezen a helyszínen – új nevén a Jövő Házában –, az Oldalhajó mellett, a Csiga Galé-

riát és a Padlástér előterét is megtöltötték – a harminchat kiállító intézményből, illetve nevelőszülői körzetből – a grafikák, festmények, pasztell képek, plasztikák, fotók, népi iparművészeti termékek, versek, más, gyermekkéz alkotta egyedi készítésű, díszítésű használati tárgyak.

Az **előadó-művészeti műhelyek** bemutatkozásával tovább bővült a program már 2005-ben.

Az akkor másfél órás záróműsor, 2006-ra három napos önálló rendezvénné bővült. Versmondás, próza, színdarab, bábjáték, modern tánc – és néptánc, pop-, nép-, és klasszikus zene, egyéni és csoportos előadásban váltogatták egymást.

Tizenöt gyermekotthon – közte a javító is – mutatkozott be főként színdarab-

bal, vegyes műfajú műsoros blokkal, közel harminc produkcióval. A gyermekotthonok színelőadásaiban, zenekari, énekari előadásaiban nem volt egyedülálló, hogy neveltek és nevelők, vagy más, a gondozás folyamatában részt vállaló felnőtt – szakácsnő, pszichológus, otthonvezető – együtt léptek színpadra a gyerekekkel. Magával ragadó hangulatot teremtettek a közös élmény által, a közönységet is bevonták a 'játékba'. Tizennyolc nevelőszülő is elhozta gyermekét. Ők főként szóló, illetve testvérek együttműködésére építő, külső iskolában, művészeti alapképzésben elsajátított egyéni, vagy kiscsoportos programokkal szerepeltek, gazdagítva a műfaji sokszínűséget.

Volt az előadók között egyesület által működtetett csoport is, amelyben éppen a hátrányos helyzet leküzdését segítő fordultak a táncban rejlő lehetősé-

gek felé. A tánc vonzásában a csoport összetétele függetlenedett az élethelyzettől.

A vizualitás és drámajáték terén hasonló – a gyermekvédelmi intézményi keretek közt és a családban nevelkedők együttműködésének teret adó – lehetőséget kínálnak a belső iskolát működtető intézmények. Iskoláik révén kidolgozott szakmai, pedagógiai programjuk mellett, a gondoskodásban élők sajátos problémáinak megoldására is felkészültek. Ilyenek a készségfejlesztő tárgyakat középpontba helyező speciális tantervű elemi-, vagy a népi kismesterségekre építő szakiskola. Közös vonásuk, hogy hangsúlyosan a művészeti nevelésre építenek.

■ MŰVÉSZETI ÉS ÉRZELMI NEVELÉS

*„Nemsokára indulnom
Kell
Mutatnom kell,
Hogy valaki vagyok.”*

József Attila: Szabad ötletek jegyzéke

A két hetes rendezvényen a felkínált programok közül a leglátogatottabb a be-

mutató foglalkozások, játszóházak napja volt. Úgy tűnik, mind a köz-, mind a szakmai érdeklődés egyre inkább a művészeti nevelésben rejlő lehetőségekre reagált legaktívabban. Talán, mert tárgya, módszerei általa megjelenik az alkotó tevékenység úgy is, mint a gyermekvédelmi gondoskodásban felnövekvőket is hangsúlyozottan érintő integrációs törekvések, kezdeményezések megvalósulása felé vezető egyik lehetséges 'út', gyakorlat.

E terület ismétlődő 'felfedezése' előtérbe kerülése nem új keletű. A művészeti ágakban való jártasság, a nevelés, a kommunikáció érzelmekkel is közvetlen kapcsolatban álló elsődleges eszköze. E tradíció az emberré válás folyamatával egyidős, azzal párhuzamosan alakult ki, szerves kapcsolatban a művészet keletkezésével. A korszerű nevelés tudomány, a reform-, majd napjaink alternatív pedagógiai módszereiben, szinte kivétel nélkül hangsúlyos, nélkülözhetetlen. Nem lehet véletlen, hogy-e kezdeményezések eredője, éppen a súlyosan

veszélyeztetett, társadalomból kirekesztett, vagy önmagukat kirekesztő gyermekek problémáinak, illetve a velük kapcsolatos problémák megoldására, megelőzésére törekvés. (lásd: Freinet, Makarenko, Montessori, Rogers, R. Steiner...).

A pszichológiában a művészetterápia eszközei lehetőségei, módszerei egyre kiterjedtebb alkalmazásban támogatják a pedagógiai munkát, főként a pszichés megbetegedések feltárásában, gyógyításában, de az állapotfelmérésben, állapotjavítás-ban, a személyiség, kulturális háttér megismerése, a teljesebb kapcsolatfelvétel érdekében is. **Az 1990-es évektől az agykutatás fordulatot hozott a művészeti nevelés kissé bizonytalan megítélésében. E felismerés gyakorlatba ültetése, módszertanának kidolgozása még várat magára. Egyértelművé vált azonban, hogy az érzelmek, érzelmi élet jelentősége az emberi élet alakulásában, alakításában, az egészséges énfelfejlődésben, jóval nagyobb, mint ahogyan azt**

az embertudományok eddig vélték, igazolták.

A vonatkozó kutatások igazolták az emberi agy féltékéinek funkcionális aszimmetriáját. Az agy károsítás nélküli, működés közbeni vizsgálati lehetőségei adnak módot, hogy egyre pontosabban leírják a sajátosan emberi jelenséget, és az ehhez kötődő működési sajátosságokat. De egyben leírják a két féltéke kiegyensúlyozott harmonikus működésének, működtetésének szükségességét is. Az asszimetria lényege, hogy az egyik féltéke a verbalitásért, logikus gondolkodásért, analitikus gondolkodásért, számszerűségért, időérzékért, sablonszerűségért felelős. Foglalkoztatni, azaz fejleszteni is, csak az ezekhez a funkciókhoz kötődő műveletek által lehet. A másik, a bal féltéke, azonban elsődlegesen az érzelmekért, a holisztikus, intuitív szemléletért, zenei érzékért, harmonikus látásmódért, a kreativitásért, az újdonság befogadásáért felelős. Például a jobb féltéke által tárolt információk érzelmi színe-

zetét a bal féltke tárolja, ismeri fel, e nélkül felidézni sem lehet a memóriában őrzöttet. E funkciók elhanyagolása nem csupán e féltke sorvadását, de a másikkal való harmonikus együttműködését, ezáltal a másik féltke fejlődését is korlátozza az egyéni lehetőségeken belül. Összességében az érzelmi élet, érzelmi kultúra fejletlensége, háttérbe szorítása, hosszú távon az értelmi, érzelmi és intellektuális élet sorvadásához, a szemé-

lyiségfejlődés zavaraihoz, egészségkárosodáshoz vezet.

A bal, 'érzelmi' féltke fejlesztésének legfőbb terepe a művészeti nevelés. **A művészet fogalmának értelmezése hol tágul, hol bővül, de ezekben egyetlen vonatkozás, és pedig éppen az érzelmek szerepének, jelentősége, mind a kifejezést, mind a befogadást illetően, általánosnak és tartósnak bizonyul.**

Ahogy a fogalmi struktúrára, fogalmi megközelítésre építő tudás legmagasabb szervezetségi foka a tudomány, úgy az érzékszervi, érzelmi, élményszerű közelítés és kifejezés elérhető legmagasabb szervezetségi foka az emberi kultúrában a művészet. **Az emberi létezésnek, megismerésnek, kifejezésnek ez a sajátos nonverbális módja is változik, fejlődik, és épp így az egyéni élet során az érzelmi élet, érzelmi kultúra is.**

Érdeemes tehát a kultúra e nagy hagyományú, ezzel a sajátossággal bíró, kiemelkedő területén bővebb ismeretekre szert tenni, amennyiben éppen az érzelmi megnyilvánulások lehetőségeit kívánjuk fejleszteni. A gyermekvédelmi gondoskodásba kerülő gyermekek körében az érzelmi sérülés, érzelmi élet jelentősége különösen nagy.

Ezért kerül előtérbe a **gyermekvédelmi tevékenység során, újra és újra, kényszerítő erővel a művészeti nevelés, mert ez az érzelmi nevelés legfőbb eszköze, egyben minden körülmények között a nevelés, nevelhetőség alapja.**

Reményeink szerint e felismerések nyomán a Gyermekvédelmi Napok hosszú távon is hagyomány-teremtő rendezvénynek bizonyul, a szakmai munka e területének kibontakozását támogatva.

Bajovics Rózsa

Fotó: Juhász Tamás

